

373.31(082)

1798

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Криворізький державний педагогічний університет

Кафедра педагогіки і психології

*ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РЕФОРМУВАННЯ ШКОЛИ*

**Збірник наукових та науково-методичних праць
кафедри педагогіки і психології
Криворізького державного педагогічного університету**

Випуск 2

Кривий Ріг

2003

В.Андреева и др. – М.: Изд-во "Астрель", МИФ: ООО "Изд-во АСТ", 2001. – 576 с.

5. К о д л ю к Я., О д и н ц о в а Г. Розповіді про письменників. – Тернопіль, 1998. – С. 48-49.

6. К о н о н е н к о В. Мова. Культура. Стиль. Зб. статей. – Київ - Івано-Франківськ, 2002. – 460 с.

7. К о н о н е н к о В. І. Символи української мови. – Івано-Франківськ: Вид-во "Плай" Прикарпатського університету ім. В.Стефаника. – 270 с.

8. К у ж і л ь н а Л. Національна модель світу в ліриці літературного шістдесятництва. – Кіровоград, 2003. – 326 с.

9. Н а у м е н к о В. Програма з читання // Початкова школа. – 2003. - № 8. – С. 40-43.

10. О к о л і т е н к о Н. Закон Ойкумени // Молодь України. – 1992. – 22.07. – С. 4.

11. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Б.А. Серебрянников, Е.С. Кубрякова, В.И. Постовалова и др. – М.: Наука, 1988. – С. 25. Цит. за: Штоквиш О. Символ української картини світу // Вісник АН України. – 1993. - № 3. – С. 45-48.

12. Українська література. Хрестоматія / Вступна стаття та упоряд. Л.П. Козачок. – К.: Вища школа, 2002. – С. 447-451.

Друзь Б.Г., Друзь З.В.

ЗНАННЯ ЯК ДУХОВНА ПОТРЕБА ОСОБИСТОСТІ

На основани комплексного изучения и уточнения ключевых понятий рассматривается морально-духовное, интеллектуальное становления личности учителя как мастера педагогического действия.

Взаимосвязь деятельности преподавателя и студента, когда активизируется коммуникация, многокомпозиционное мышление, диагностическая логика, - основа формирования

професійних інтересів.

Teacher has to be an expert in sphere of humane orientated education. The article investigates and precises the key concepts of teacher's spiritual and intellectual development.

Педагогіка толерантності визначає ідеологію освіти, зумовлює напрям учительського пошуку, в основі яких етика гуманізму, повага до особистості, взаєморозуміння.

Метою нашого дослідження є з'ясування сучасної ідеології освіти, напрями учительського пошуку, в основі яких етика гуманізму, поваги до особистості, взаєморозуміння.

Освіта - це цілеспрямована робота над образом "Я", над зміною свідомості. Зміст освіти не знання-інформація, а знання-відношення. Слід формувати духовний потенціал особистості через нові відносини зі світом, іншими людьми, самим собою.

Знання - особлива форма духовного засвоєння результатів пізнання, процесу відображення дійсності, яка характеризується усвідомленням їх істинності. Відображаються знання у поняттях, судженнях, умовиводах, концепціях, теоріях. Невід'ємними якостями справжніх знань є їх систематичність, усвідомленість, осмисленість, науковість.

У дидактиці термін "знання" 1) характеризує одну із найважливіших цілей навчання; 2) визначає, вказує на засіб педагогічного впливу; 3) розкриває зміст, внутрішні аспекти педагогічного процесу; 4) окреслює матеріал, в якому реалізується педагогічний задум. **Знаттєлюбність** (допитливість, любов до знань, прагнення до пізнання світу) є важливим фактором організації навчальної діяльності, самоосвіти, наукового пізнання, це **духовна потреба особистості**. Без оволодіння науковими знаннями неможлива ні праця, ні елементарна культура людських відносин (В.О.Сухомлинський). Стан "голоду на знання" в особистості є найкориснішим. Справжнє духовне багатство створюється тоді, коли людина сама тягнеться до знань.

Український народний золотий словесний поціновує

знання:

- Дерево сильне корінням, а людина - знанням.
- Людина із знаннями скрізь у пошані.
- Голова без розуму, що млин без води.
- Для всякого діла знання потрібні, а щоб знати, треба

навчатись.

- Хочеш знати - не соромся питати.
- Мудрим ніхто не вродився, а навчився.
- Краще навчатися - більше знати.
- Розум виховується розумом.
- Гарна птиця пером, а людина розумом.
- Вік живи - вік учись.

Своєрідним підґрунтям духовності особистості слугують **притчі** - невеличкі оповідання, де в алегоричних формах даються повчання на різні випадки людського життя.

Наприклад. Запитали люди мудреця:

- Як пізнати душу людини?
- У пісні, - була відповідь.
- Як пізнати силу людини? -- запитали вдруге.
- У **знаннях** і слові, - була відповідь.
- В чому ж безсмертя людини? - запитали втретє.
- У праці, - була відповідь.

Знання - це скарб, а вміння вчитися - ключ до нього.

Головне в житті розвинутий інтелект і одержані знання. Тоді можна оволодіти будь-якою професією і досягти будь-якої мети.

Визначальними для гуманістично-орієнтованої технології освіти є такі дидактичні категорії: навчальне дослідження, процесуальна орієнтація, вирішення проблем, постановка і перевірка гіпотез, збір даних, експеримент, перенесення знань, моделювання, аргументація, прийняття рішень, співвіднесення моделі і реальності, рефлексивне, критичне, творче мислення, розвиток сприйнятливості, рольова гра, релевантність, пошук особистісних смислів тощо.

Інноваційні дидактичні пошуки вибудови і реалізації навчального процесу ґрунтуються на своєрідній пошуковій

навчальній діяльності в контексті вироблення самим учнем власного досвіду. Видові напрямки пошукової діяльності такі:

- дослідницький теоретико-пізнавальний постановка проблеми, висування і перевірка гіпотез, генерація ідей, проведення чи моделювання експерименту тощо);

- дискусійний (вияв і співставлення точок зору, позицій, підбір і пред'явлення аргументації тощо);

- моделюючий - у предметно-змістовному (імітаційно-ігровому) і соціально-психологічному (рольовому) цілеспрямованні;

- рефлексивний у гносеологічному і емоційно-почуттєво-особистісному цілеспрямованні (інтелектуальна і емоційно-почуттєва рефлексія) [1; 60].

Сьогодні діють різні педагогічні технології: сучасне традиційне навчання; технологія особистісно орієнтованого навчання; "громадянська освіта"; "уповноважена освіта"; "педагогіка життєтворчості"; "продуктивне навчання"; навчання на основі активізації і інтенсифікації діяльності учнів (ігрові технології, проблемне навчання, комунікативне навчання); навчання на основі дидактичного удосконалення і реконструювання навчальних матеріалів (модульно-блочне навчання); розвивальне навчання; інтерактивне навчання, навчання за інтересами, випереджувальне, програмоване, дистанційне навчання; педагогічні технології авторських шкіл і т.ін. Найважчий вид новаторства бути новатором по відношенню до самого себе.

В умовах вищої освіти майбутній педагог має бути ґрунтовно підготовлений з методики формування духовної культури учнів, стрижнем якої слугує символічна фраза-девіз: "Від людини розумної до людини духовної".

Наприклад, на факультеті української філології в основу програми і навчального посібника з формування духовної культури особистості засобами художнього слова можна покласти докторську дисертацію О.М.Олексюк "Формування духовного потенціалу студентської молоді в процесі професійної підготовки" (К., 1997), матеріали міжнародної науково-

практичної конференції "Українська література: духовність, ментальність" (Кривий Ріг, 2002), український "Золотослів" (К., 1993), оригінальний посібник С.П.Іванової "Введение во храм слова. Книга для чтения с детьми й дома" (М., 1994), в якому вирішуються тісно пов'язані такі три завдання: ознайомлення дітей з мовленнєвими стилями рідної мови на найвищих взірцях класичної та духовної літератури, розвиток індивідуальних здібностей до мовленнєвої творчості, закладання основ християнської свідомості та поведінки.

Є нагальна потреба у зміні модусу наукового знання: йдеться про розробку нового образу наукового знання, в основі якого не абстрактні постулати предметного навчання, а знання, які активізують багатокомпозиційне мислення, діагностичну логіку, комунікацію, ознайомлюють студентів з процедурами і операціями творчого засвоєння наукового знання та його застосування в конкретній соціально-професійній ситуації [Л.В.Кондрашова, 2].

З урахуванням цього ми розробили інтегрований спецкурс "Педагогіка математики початкової школи" для підготовки магістрів на педагогічному факультеті.

Подаємо лише орієнтовну тематику лекцій робочої програми цього спецкурсу:

1. Концепція курсу математики для учнів 1-4 класів національної школи України в умовах гуманізації освіти.
2. Змістові лінії Державного освітнього стандарту, що визначають практичну і духовну значущість математики для молодших школярів.
3. Математичні методи в педагогічних дослідженнях (реєстрування, ранжування, моделювання, статистичні методи).
4. Психологічні основи навчання математики в початкових класах.
5. Розвиток молодших школярів у процесі засвоєння знань, умінь і навичок з математики.
6. Індивідуальна робота з математично обдарованими дітьми.
7. Формування духовної культури особистості в процесі

навчання математики.

8. Виховання знаттелюбності як духовної потреби особистості у процесі навчання математики.

9. Краса педагогічної дії в контексті виховання пізнавальних інтересів засобами особистісно орієнтованого навчання.

10. Інноваційні технології навчання математики у початковій школі. 11. Формування найпростіших уявлень про інформатику і обчислювальні машини у молодших школярів.

12. Українська народна математика. Духовна спадщина провідних вітчизняних психологів, педагогів, методистів математики початкової школи (Г.С.Костюк, О.В.Скрипченко, Г.Д.Гриневич,

О.С.Дубинчук, М.В.Богданович, І.З.Василенко та ін.).

Імітаційно-ігровий підхід до навчання, взаємозв'язок діяльності викладача і студента основа формування в останніх *професійних інтересів*. Лаконічно висловимо свою позицію словами: "Творячи, навчати - навчатись, творячи". Готувати майбутніх педагогів мають викладачі, які довели і постійно доводять свій високий творчий рівень практичними результатами в наукових дослідженнях. Тільки в такому разі навчання можна по-справжньому органічно пов'язати з наукою і шкільною практикою, студент почне переймати у своїх викладачів найцінніше дійовий стереотип реального творчого підходу до справи. Вчитель не той, хто навчає, а той, у кого вчать. Слово "професіонал" асоціюється з освітою, помноженою на досвід. Професіонали здатні мислити нестандартно.

Вчитель замислюється над таємницями Творчості, Педагогічної майстерності крізь призму Слова - "перла многоцінного".

Блаженна Людина, що мудрість знайшла,
і людина, що розум одержала,
бо ліпше надбання її від надбання срібла,
і від щирого золота ліпший прибуток її,

дорожча за перли вона, і всіляке жадання
твое не зрівняється з нею.

(Біблія)

Література:

1. З я з ю н І.А., С а г а ч Г.М. Краса педагогічної дії. - К., 1997.
2. К о н д р а ш о в а Л. В. и др. Имитационно-игровое обучение в высшей школе. - Кривой Рог, 2001.
3. Література. Фольклор. Проблеми поетики: 36. наук, праць. - Вип.14 /Редкол.: А.Козлов (відп. ред.) та ін. -К., 2002.
4. Л у т а й В. С. Філософія сучасної освіти. - К., 1996.
5. Національна доктрина розвитку освіти України //Освіта. - 2002. - 24 квітня - 1 травня.
6. О л е к с ю к О. М. Формування духовного потенціалу студентської молоді в процесі професійної підготовки. -К., 1997.
7. П е х о т а О.М. Освітні технології. - К., 2001.
8. С л а с т е н и н В. А. Педагогика: инновационная деятельность. - М.,1997.

Федоренко Д.Т., Федоренко О.Б.

ОСЯВАННЯ ДИТИНИ. КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА ПРО НАЙМОЛОДШИХ

«Озарение ребѣнка. Козацкая педагогика о воспитании самых маленьких.» автори посвятили формам, методам и средствам воспитания младших школьников на основе козацкой педагогики, которая лишь начинает входит составной частью современной педагогики и школьной практики. Приводятся примеры различных заданий и решения педагогических задач. Для студентов, молодых учителей и родителей учащихся начальных классов.